

Asia: VN/34927/2022

Lausuntopyyntö VNa maatalouden ja matkailun alaan kuuluvista kausiluonteista toimintaa sisältävistä toimialoista annetun VNan muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoa ns. kausityöasetuksen (VNA 966/2017) muuttamista koskevasta ehdotuksesta. Muutoksella kausityöasetukseen sisällytettäisiin luonnontuotteiden keruu, joka tarkoittaisi erityisesti metsämarjojen poimintaa. Muutoksen tarkoituksena on saattaa ulkomaiset luonnonmarjojen kerääjät työsuhteen piiriin. Nykyisin kolmansista maista tuleviin luonnonmarjojen kerääjiin sovelletaan 14.6.2021 voimaan tullutta ns. marjalakia (laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta; ns. marjalaki 487/2021) silloin, kun kerääminen ei tapahdu työsuhteessa.

Ehdotuksen mukaan työsopimuslain mukainen työsuhde olisi edellytyksenä, jotta ulkomaalaiselle luonnonmarjojen kerääjälle voitaisiin myöntää oleskelu- ja työnteko-oikeus kausityön perusteella. Ehdotus tarkoittaisi käytännössä sitä, että kolmansista maista tulevien luonnonmarjojen kerääjien tulisi olla työsuhteessa suomalaiseen yritykseen. Vaikka ns. marjalaki jäisi esityksestä huolimatta voimaan, sen käytännön merkitys jäisi vähäiseksi, kun merkittävimmät kerääjäryhmät siirtyisivät kausityölain piiriin.

Suomen Yrittäjät katsoo, että asetusmuutoksen valmistelussa ei ole arvioitu riittävästi sen vaikutuksia suomalaisiin marja-alan yrityksiin eikä kolmansista maista tulevien luonnonmarjojen kerääjien asemaan. Lisäksi asetusmuutoksen perustelumuistiossa on kuvattu sääntelyn nykytilaa ja muutostarpeiden perusteita puutteellisesti. Perustelumuistiosta ei ilmene, miltä osin ja minkä vuoksi nykyistä ns. marjalakia pidetään toimimattomana.

Ns. marjalaki on ollut vasta lyhyen aikaa voimassa, joten sen toimivuudesta on liian aikaista tehdä yleispäteviä johtopäätöksiä. Marjalaki selkeytti ulkomaisia poimijoita Suomeen kutsuvien yritysten

velvoitteita ja ulkomaisten poimijoiden oikeuksia. Marjalakiin sisältyy myös valvonta- ja seuraamussäännökset sen varalta, ettei sen mukaisia velvoitteita ole noudatettu. Se, että marja-alalla on tullut esiin väärinkäytöksiä, ei sellaisenaan tarkoita, etteikö marjalaki muodostaisi toimivaa sääntelyä. Muutosehdotuksen perustelumuihistiossa ei myöskään ole käsitelty sellaista vaihtoehtoa, että marjalakia kehitettäisiin edelleen vastaamaan esimerkiksi valvonnassa havaittuja tarpeita.

Ehdotuksessa tulisi arvioida tarkemmin muutoksen käytännön vaikutuksia suomalaisiin luonnonmarja-alan yrityksiin ja koko marja-alan arvoketjuun Suomessa. Ehdotuksessa tulisi myös arvioida sitä, miten muutos vaikuttaa käytännössä ulkomaalaisten luonnontuotteiden kerääjien asemaan ja erityisesti heidän ansioihinsa Suomessa oleskelun ajalta.

Marja-alan yritysten osalta keskeisimpiä vaikutuksia ovat kustannusten ja hallinnollisen taakan voimakas kasvu. Erityisesti on huomattava, että työsuhteisiin asetuksen perustelumuihistion mukaan sovellettavaksi tuleva maaseutualojen työehtosopimus asettaisi marja-alan yritysten kustannustason nykyistä merkittävästi korkeammalle tasolle.

Ongelmaksi marja-alan yritysten osalta muodostuu erityisesti se, ettei poimijoiden työtä voida käytännössä johtaa ja valvoa, sillä poiminta tapahtuu metsissä ja laajalla maantieteellisellä alueella. Maaseutualojen työehtosopimuksen mukaan suorituspalkkaus on tuntipalkkauksen vaihtoehto, mutta se edellyttää, että työt on hinnoiteltava siten, että työntekijän ansio nousee normaalilla urakkatyövauhdilla vähintään 20 % hinnoittelun perusteena ollutta vaatavuusryhmän palkkaa korkeammaksi.

Epäselvyyksiä liittyy myös siihen, kuuluuko metsissä tapahtuva poiminta työaikalain soveltamisalaan. Työaikalain soveltumista ei voida linjata asetuksella tai sen perustelumuihistiolla. Jos kuitenkin luonnonmarjojen poiminnan katsotaan kuuluvan työaikalain soveltamisalaan, luonnonmarjojen poimintakauden lyhyiden vuoksi ulkomaalaisen luonnonmarjojen kerääjän ei välttämättä ole mahdollista päästä aikaisempaa vastaaviin ansioihin säännöllisen työajan puitteissa. Marja-alan yritysten kannalta puolestaan marjojen kerääminen ylityönä ei todennäköisesti ole kannattavaa, mikä heijastuisi koko marja-alan arvoketjuun ja myös kotimaisiin työpaikkoihin. Ulkomaalaisten poimijoiden osalta olisikin erityisesti arvioitava, onko työsuhteessa tapahtuva luonnonmarjojen kerääminen kokonaisuutena heille itselleen kannattavaa, jos poiminta-aika rajoittuu.

Lisäksi on huomattava, että luonnontuotteiden kerääjien saattaminen kausityölain kautta työsuhteisiksi ei sinänsä estä väärinkäytöksiä. Näennäisestä työsuhteesta huolimatta väärinkäytösten mahdollisuus säilyy, ellei valvontaan kohdisteta kattavia resursseja. Valvontaa voidaan toisaalta kohdentaa marja-alan yrityksiin jo nykyisen marjalain puitteissa. Vaarana ehdotetussa muutoksessa onkin se, että asianmukaisesti toimivat yritykset kantavat kohonneina kustannuksina sääntelyn haitat.

Janne Makkula

Johtaja

Albert Mäkelä

Asiantuntija, OTM

Mäkelä Albert
Suomen Yrittäjät ry